

DURAND, Marie-Françoise; COPINSCHI, Philippe; MARTIN, Benoît; PLACIDI, Delphine (2008)

Atlas de la globalización: Comprender el espacio mundial contemporáneo

València: Publicacions de la Universitat de València, 192 pàgines

Traducció al castellà a cura de Joan Romero

ISBN: 8437071933

Si bé hi ha un acord generalitzat que el món d'avui, fruit dels processos de globalització, té poc a veure amb el de fa unes quantes dècades i ha suposat canvis qualitius importants (actors, conceptes, variables, etc.), les obres que ajuden a visualitzar aquest nou espai mundial encara són poc abundants. El llibre de què parlem aquí pretén ser una aportació en aquest sentit, i el mateix subtítol (*Comprender el espacio mundial contemporáneo*) n'és aclaridor. El llibre original en francès fou publicat el març de 2008 per SciencesPo i l'edició que es ressenya té una voluntat de divulgació més àmplia del que podria tenir si no s'hagués procedit a publicar-lo en castellà. En aquest sentit, pot ser una eina que faciliti l'aprenentatge als estudiants de nivell preuniversitari i de primers anys d'universitat.

D'una forma general, l'obra presenta un esforç per tenir les dades actualitzades de tot el material gràfic que mostra, i es tracta majoritàriament de dades a l'entorn del període 2005-2006. Un altre element de la informació que cal ressaltar és la quasi obsessió de cartografiar o de posar elements dinàmics en forma de gràfic. En primer lloc, trobem la voluntat de reflectir l'evolució temporal dels indicadors. No n'hi ha prou de fer una anàlisi de la posició del present, sinó que també cal conèixer el recorregut dels darrers anys, de manera que ens permeti tenir idees prospectives del futur immediat i a mitjà termini. En segon lloc, és important cartografiar els diferents tipus de fluxos en el mapamundi, atès que, en el món globalitzat, esdevenen una de les característiques bàsiques sobre les quals s'assenta l'imprescindible concepte de xarxa per

comprendre l'espai mundial globalitzat. Així mateix, cal remarcar l'esforç per mostrar, gràficament i cartogràfica, els agents globals i, per tant, mostrar el món posterior a Westfàlia. Una de les característiques del nou espai mundial és la pèrdua de poder dels estats tradicionals a favor de processos de regionalització a un nivell superior, de devolució a un nivell inferior i dels nous agents transnacionals. En aquest context, els estats nació sorgits a Westfàlia, ben delimitats i impermeabilitzats per les seves fronteres i que constituïen el centre de l'anàlisi del planeta, ja no permeten comprendre el nou espai mundial globalitzat.

El llibre s'estructura en set capítols més quatre apartats introductoris i els annexos (tot i que, a l'obra, no se'ls anomena així). Els esmentats apartats introductoris són molt rics en continguts. El primer és el pròleg per a l'edició espanyola, que ha anat a càrrec de Joan Romero, catedràtic de la Universitat de València, on contextualitza l'obra que ell mateix ha traduït en els canvis que viu l'espai mundial i els reptes que se'ns presenten per fer-ne una interpretació correcta. A continuació, Bertrand Badie, professor de la Universitat de Sciences Po, n'escríu el prefaci, on remarca les característiques principals del món globalitzat. Seguidament, la introducció de l'obra, a més de presentar l'estructura de l'atles, va acompanyada per deu mapamundis al peu de pàgina amb les projeccions corresponents que mostren diferents visions del món. Aquests mapamundis complementen perfectament el text, tot i que, en la introducció, no hi ha cap referència explícita als mapes, però sí que hi és en l'apartat posterior. Es tracta de l'apartat

«Realizar y leer mapas», on s'explica el treball cartogràfic, les diferents projeccions, les metodologies i els criteris per elaborar el material gràfic i la cerca de dades estadístiques, les fonts principals i els inconvenients i els avantatges de cadascuna. És d'agrair la mostra de la «cuina» de l'obra i els ingredients emprats (com també el perquè de l'elecció) i té també un alt valor com a material pedagògic.

Arribats en aquest punt de l'obra, comencen els set capítols que constitueix el cos central de l'atles i que, en el full, queden emmarcats mitjançant set colors diferents (un per a cada capítol). Cada capítol presenta els temes en forma de fitxes a doble pàgina, de manera que la informació queda visible en un mateix pla. Ha calgut, doncs, fer una acurada síntesi del tema presentat, per tal que, en aquest espai, hi tingui cabuda la informació i el material gràfic que es vol oferir. A més, a cada fitxa hi trobem quatre paraules clau i ens remet a quatre fitxes més de l'obra que tracten temes en comú. També és de ressaltar que, en el text, hi trobem paraules marcades amb el color de cada capítol que ens transporten a la imatge d'una pantalla d'ordinador amb mots que ens permeten enllaçar amb uns altres documents i que, en el llibre, ens remetent al glossari de final de l'atles. Es tracta, doncs, d'una obra molt ben acabada i molt treballada internament, on se supera la simple suma per afegitó de les diferents parts i ens mostra una tasca en equip ben reeixida.

El primer dels capítols fa referència a les fractures del món global que s'agrupen sota el títol «Espacios contrastados», on s'emfatitzen els contrastos que ofereixen els processos de globalització en termes de població, urbanització, refugiats, turistes, estructura d'edats, desenvolupament, salut i educació.

El segon dels capítols fa referència a la *regionalización del mundo*. S'hi aborda l'emergència dels nous actors territorials a partir dels processos d'integració regional

que es duen a terme en tot el món des de les darreres dècades del segle XX. En la primera de les fitxes d'aquest capítol, s'hi presenta la diversitat de les regionalitzacions, els diferents caràcters que tenen i el rol d'aquests nous blocs regionals en el món global. Les cinc fitxes restants del capítol estan dedicades a tractar diferents continents: dues versen sobre Europa (el procés de construcció regional i el seu rol com a actor global), una sobre els espais asiàtics i les organitzacions de cooperació principals que hi ha, una altra sobre l'Àfrica, de la qual, més enllà de les institucions regionals d'aquest continent, s'explica el procés de regionalització informal, i una darrera fitxa que narra les diferents regionalitzacions de les Amèriques.

El capítol tercer es dedica a presentar els nous actors transnacionals sorgits del procés de la globalització. Aquest capítol consta de set fitxes que versen sobre les empreses globals, amb un èmfasi especial en la inversió directa a l'estranger i el valor comercial de les grans firmes internacionals; les empreses món exemplificades en els casos de McDonalds, Nestlé i Toyota; la societat civil mundial organitzada (centrada principalment en la construcció d'un sindicalisme transnacional i l'emergència de l'alterglobalització); les ONG; la revolució de la informació i la fractura digital; els grans mitjans de comunicació mundials, i la globalització financera.

El capítol quatre, «Búsqueda de obedencias», indaga entorn de les recomposicions identitàries. Per això, es remunta als processos de colonització històrics (és l'única fitxa que presenta cartografia sobre realitats de segles anteriors) i els vincles que actualment resten dels vells imperis; presenta les reivindicacions de les nacions sense estat amb mapes específics del Kurdistan, dels pobles del Cauques i dels albanesos als Balcans, planteja la integració de la diversitat en els territoris (com ara els «estrangers» a Europa i les «minories» negres i hispanes als EUA). També les religions són presents en aquest capítol, amb

una fitxa sobre l'islam i una sobre el cristianisme (on, entre d'altres aspectes, es mostra el sobrepès de la jerarquia europea dins de l'Església catòlica mundial, tot relacionant cardenals electors amb fidels en cada territori). La darrera de les fitxes del capítol versa entorn de l'individu i la cultura a partir d'una aproximació lingüística a Internet i dels llocs de patrimoni mundial de la humanitat catalogats per la UNESCO.

El cinquè capítol analitza com els processos de globalització modifiquen les relacions de força i els registres de poder. Per això, sota el títol de «Paz y guerras», s'aproxima a las transformacions de la guerra «tradicional»; les característiques dels nous conflictes internacionals; els nous equilibris i interdependències del poder i la proliferació d'armes arreu del planeta, especialment les que tenen capacitat de destrucció massiva.

El procés de globalització ha comportat, entre d'altres elements, un augment de la interdependència i l'aparició de reptes que afecten el conjunt del planeta. Per això, en el capítol sisè, els autors hi exposen les noves regulacions que sorgeixen per fer front a les problemàtiques comunes. Amb nou fitxes, és un dels capítols més extensos i s'hi aborden les missions de pau de l'ONU; els mecanismes del governament global; les dependències

energètiques envers els recursos fòssils; la cerca d'energies renovables; les dinàmiques comercials; les regulacions del comerç mundial; les regulacions polítiques; l'estat del medi ambient, i els acords globals pel futur comú (com ara el Protocol de Kyoto).

El darrer dels capítols és l'aportació temàtica de l'edició 2008 de l'atles i versa sobre la Xina. De fet, aquesta inclusió no fa res més que reconèixer el paper emergent de la Xina en l'espai mundial global, que ha passat, en paraules dels autors, d'intrús a company en el concert mundial, i que, al llarg del segle XXI, anirà adquirint més protagonisme i poder. Les deu fitxes que componen el capítol constitueixen una geografia regional del gegant asiàtic. Serveixen per fer un repàs al medi natural, la població, les activitats econòmiques, la urbanització, la societat civil i el paper de la Xina en el governament mundial.

L'obra clou amb els ja esmentats annexos, on, a més del lèxic, sigles que apareixen en el text i explicacions de les fotos, apareixen sis pàgines de mapes muts que conviden els lectors a representar els trets principals de la globalització.

Àngel Cebollada Frontera

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
angel.cebollada@uab.cat

PAVÓN, David (2009)

Gran obra hidràulica i territori a les conques de la Muga i del Fluvià (1850-1980)

Dos volums

Figueres: Institut d'Estudis Empordanesos

Col·lecció Monografies Empordaneses, 791 pàgines

ISBN (obra completa): 978-84-612-8016-2

Aquests dos volums sintetitzen un treball de recerca monumental sobre la geografia i la història hidràuliques de les comarques del nord-est de Catalunya. I no en dic «monumental» per les set-centes pàgi-

nes i escaig que comprenen els dos volums, sinó per l'exhaustivitat i minuciositat amb les quals en David Pavón recorre una història fascinant i mal coneguda fins ara, malgrat la importància que